

На основу члана 18. став 2, члана 173. став 2, члана 177. став 1, члана 179. став 5, члана 239. и члана 249. став 1. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 – др. закон, 83/18 и 9/20),  
Директор Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије доноси

**ПРАВИЛНИК**  
**о дозволама и центрима за обуку ваздухопловних диспечера**

**I. УВОДНЕ ОДРЕДБЕ**

**Предмет правилника**

**Члан 1.**

Овим правилником се прописују: поступак по коме се проверава стручна оспособљеност ваздухопловних диспечера, услови под којима се издаје дозвола ваздухопловног диспечера и време на које се она издаје, услови под којима се мења, суспендује или ставља ван снаге дозвола ваздухопловног диспечера, образац дозволе, услови под којима се издаје, мења, суспендује и ставља ван снаге потврда о праву на обучавање ваздухопловних диспечера, временски период на који се издаје потврда и образац потврде, начин спровођења провере испуњености услова за стицање потврде о праву на обучавање ваздухопловних диспечера, поступак увођења промене у функционални систем центра за обуку, садржај безбедносне аргументације, као и поступак анализирања и процене безбедносне аргументације.

**Ваздухопловни диспечер**

**Члан 2.**

Ваздухопловни диспечер је одговарајуће оспособљено лице кога је оператер ваздухоплова који обавља јавни авио-превоз одредио да учествује у контроли и надгледању извршења лета ваздухоплова и које пружа подршку, информације и помоћ вођи ваздухоплова у циљу безбедног обављања лета.

За обављање послова ваздухопловног диспечера лице мора да има важећу дозволу ваздухопловног диспечера, коју је издао Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије (у даљем тексту: Директорат).

Дозвола из става 2. овог члана издаје се лицу које има најмање 21 годину живота, које испуни услове прописане овим правилником у погледу искуства и обуке и које положи испит за стицање дозволе ваздухопловног диспечера на начин који је прописан овим правилником.

Изузетно од става 1. овог члана, за обављање локалних летова у ваздушном простору Републике Србије оператер ваздухоплова није обавезан да ангажује ваздухопловног диспечера.

**Захтеви у погледу искуства**

**Члан 3.**

Испиту за стицање дозволе ваздухопловног диспечера може да приступи кандидат који у погледу искуства испуњава најмање један од следећих услова:

1) има најмање две године искуства у обављању послова:

(1) члана летачке посаде у јавном авио-превозу; или

(2) метеоролога у организационој јединици чији су послови везани за непосредну припрему и извршење лета ваздухоплова код оператера који обавља јавни авио-превоз; или

(3) руководиоца организационе јединице чији су послови везани за непосредну припрему и извршење лета ваздухоплова код оператера који обавља јавни авио-превоз; или

(4) контролора летења; или

2) има најмање једну годину искуства у помагању при обављању послова ваздухопловног диспечера код оператера који обавља јавни авио-превоз; или

3) има успешно завршену обуку за ваздухопловног диспечера у одобреном центру за обуку.

Сматра се да кандидат испуњава услов из става 1. тачка 1) овог члана ако има две године радног искуства у комбинацији послова наведених у подтач. (1) – (4), али само ако при томе има најмање по једну годину искуства у обављању послова који се комбинују.

### **Додатни услов у погледу искуства**

#### **Члан 4.**

Поред услова из члана 3. овог правилника, кандидат за стицање дозволе ваздухопловног диспечера мора да достави Директорату доказ да је под надзором ваздухопловног диспечера обављао праксу код оператера који обавља јавни авио-превоз, најмање 90 радних дана у периоду од шест месеци који непосредно претходе подношењу пријаве за полагање испита за стицање дозволе.

## **II. СТИЦАЊЕ СВОЈСТВА ЦЕНТРА ЗА ОБУКУ, НАСТАВНО ОСОБЉЕ И ДОКУМЕНТАЦИЈА**

### **Центар за обуку ваздухопловних диспечера**

#### **Члан 5.**

Обуку за стицање дозволе ваздухопловног диспечера спроводи центар за обуку ваздухопловних диспечера (у даљем тексту: центар за обуку) који поседује важећу потврду о праву на обучавање ваздухопловних диспечера издату од стране Директората.

Потврду о праву на обучавање ваздухопловних диспечера може да стекне правно лице са седиштем у Републици Србији.

### **Програм обуке за стицање дозволе ваздухопловног диспечера**

#### **Члан 6.**

Обука за стицање дозволе ваздухопловног диспечера се врши на основу програма обуке кога је одобрио Директорат и чији су основни елементи дати у Прилогу 1, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Обука за стицање дозволе ваздухопловног диспечера се састоји из теоријског и практичног дела.

Фонд часова теоријског и практичног дела обуке утврђује се приручником о обуци.

Ако кандидат који приступа обуци већ поседује одређено искуство у области ваздухопловства, центар за обуку може да умањи фонд часова утврђен приручником о обуци, након извршене процене знања и оспособљености кандидата у складу са утврђеном процедуром из члана 12. тачка 7) овог правилника.

Директорат може да одобри да се практична обука или део те обуке спроведе код оператера који обавља јавни авио-превоз ако о томе постоји одговарајући споразум између центра за обуку и предметног оператера.

### **Стицање потврде о праву на обучавање**

#### **Члан 7.**

Уз захтев за издавање потврде о праву на обучавање ваздухопловних диспечера који се подноси Директорату, прилаже се следећа документација:

1) приручник о раду (*Operations Manual*);

2) приручник о обуци (*Training Manual*);

3) доказ о праву коришћења просторија за рад и о располагању другим средствима за спровођење обуке.

Након извршеног увида у поднету документацију и спроведене основне провере (одита), Директорат доноси решење којим утврђује да ли подносилац захтева испуњава услове за издавање потврде о праву на обучавање.

Издавањем потврде о праву на обучавање, Директорат одобрава приручник о раду и приручник о обуци.

Центар за обуку је дужан да Директорату достави планиране измене приручника о раду и приручника о обуци.

### **Руководећа структура центра за обуку**

#### **Члан 8.**

Руководећа структура центра за обуку се састоји од одговорног руководиоца (*Accountable Manager*) и руководиоца обуке (*Head of Training*), који могу да буду исто лице.

Одговорни руководиоца је лице које је одговорно да обезбеди довољна финансијска и друга средства за спровођење обуке према одобреним приручницима, као и да успостави и одржава систем управљања безбедношћу.

Руководилац обуке је лице које је одговорно да обезбеди да се обука врши у складу са одобреним приручницима.

Руководилац обуке може да буде лице које је обављало послове инструктора практичне обуке ваздухопловног диспечера најмање две године.

### **Наставно особље центра за обуку**

#### **Члан 9.**

Наставно особље центра за обуку чине инструктори теоријске обуке и инструктори практичне обуке.

Инструктори из става 1. овог члана морају да поседују знање и вештине потребне за спровођење обука, као и одговарајуће искуство у спровођењу наставе или завршену обуку из области методике наставе.

Инструктор теоријске обуке мора да има најмање две године радног искуства у области у погледу које врши обуку.

Инструктор практичне обуке мора да има важећу дозволу ваздухопловног диспечера и најмање пет година радног искуства у обављању послова ваздухопловног диспечера код оператера који обавља јавни авио-превоз.

### **Документација центра за обуку**

#### **Члан 10.**

Центар за обуку је дужан да поседује и одржава ажурном следећу документацију:

- 1) приручник о раду;
- 2) приручник о обуци;
- 3) евиденцију лица на обуци (кандидата);
- 4) дневник обуке са евиденцијом присутности;
- 5) досијеа кандидата;
- 6) евиденцију издатих уверења о завршеној обуци.

### **Приручник о раду**

#### **Члан 11.**

Приручник о раду садржи:

- 1) садржај, листу измена и листу важећих страна;
- 2) податке о руководећој структури центра за обуку;
- 3) листу наставног особља центра за обуку, њихове квалификације и радно искуство;
- 4) опис права и обавеза руководеће структуре и наставног особља;
- 5) начин стручног усавршавања и обнове знања наставног особља;
- 6) опис права и обавеза кандидата на обуци;

- 7) начин чувања, вођења и приступа документацији центра за обуку;
- 8) списак наставних средстава који се користе у обуци;
- 9) адресе просторија за спровођење обуке;
- 10) мере за праћење и унапређење обуке.

### **Приручник о обуци**

#### **Члан 12.**

Приручник о обуци садржи:

- 1) садржај, листу измена и листу важећих страна приручника о обуци;
- 2) циљеве и задатке обуке;
- 3) програм обуке;
- 4) план обуке;
- 5) наставни садржај;
- 6) фонд часова теоријске обуке (по предмету) и практичне обуке;
- 7) процедуру за процену потребног фонда часова обуке за кандидате који поседују претходно искуство;
- 8) начин провере напредовања у обуци;
- 9) програм додатне обуке и процедуре за њено спровођење;
- 10) процедуре за процену ефикасности обуке.

### **Евиденција лица на обуци**

#### **Члан 13.**

Евиденција лица на обуци садржи:

- 1) назив центра за обуку;
- 2) презиме и име кандидата;
- 3) јединствени матични број грађана за кандидата, односно број пасоша за кандидате који имају страно држављанство;
- 4) податке о почетку и завршетку обуке, као и о прекидима у обуци.

### **Дневник обуке**

#### **Члан 14.**

Дневник обуке је документ који садржи податке о току обуке, о наставном садржају који је обрађен током обуке, о почетку и трајању обуке, као и потписе лица која су присуствовала обуци, потписе инструктора који су спроводили обуку и потпис руководиоца обуке.

### **Досије кандидата**

#### **Члан 15.**

Досије кандидата садржи:

- 1) личне податке кандидата;
- 2) пријаву за обуку;
- 3) документацију о процени напредовања кандидата на обуци;
- 4) копију уверења о завршеној обуци.

### **Садржина уверења о завршеној обуци**

#### **Члан 16.**

Уверење о завршеној обуци садржи:

- 1) редни број и датум издавања уверења;
- 2) назив центра за обуку;
- 3) број потврде о праву на обучавање;
- 4) име и презиме кандидата;
- 5) временски период у коме је обука спроведена;
- 6) навођење прописа на основу кога је спроведена обука;
- 7) потпис одговорног руководиоца и руководиоца обуке.

## **Важење потврде о праву на обучавање**

### **Члан 17.**

Потврда о праву на обучавање ваздухопловних диспечера важи годину дана, ако се ради о првом издавању потврде, односно три године ако се ради о продужењу важења потврде.

Изглед и садржај обрасца потврде о праву на обучавање ваздухопловних диспечера дати су у Прилогу 2, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

## **Суспензија и стављање ван снаге потврде о праву на обучавање**

### **Члан 18.**

Директорат суспендује потврду о праву на обучавање ако утврди да центар за обуку не врши обуку на начин који је прописан овим правилником или привремено престане да испуњава друге услове прописане овим правилником.

Суспензија потврде о праву на обучавање траје најдуже шест месеци, почев од дана када је центру за обуку достављено решење о суспензији.

За време трајања суспензије центру за обуку се забрањује да врши обуку ваздухопловних диспечера, у потпуности или делимично, у зависности од разлога који су довели до суспензије.

Решењем о суспензији потврде о праву на обучавање Директорат може да наложи центру за обуку да отклони уочене неправилности.

Суспензија потврде о праву на обучавање престаје да важи истеком времена на које је изречена или доношењем решења о укидању суспензије ако центар за обуку отклони уочене неправилности пре истека суспензије.

Директорат ставља ван снаге потврду о праву на обучавање:

1) ако центар за обуку трајно престане да испуњава услове прописане овим правилником;

2) ако утврди да је центар за обуку злоупотребио потврду о праву на обучавање;

3) ако центар за обуку до истека суспензије не испуни обавезе које су му наложене решењем о суспензији;

4) ако центар за обуку обавести Директорат да одустаје од спровођења обуке.

## **Увођење промене у функционални систем**

### **Члан 19.**

Центар за обуку који планира увођење промене у функционални систем која обухвата измене услова рада или вршења обуке, а што може да има утицај на безбедност обављања делатности, дужан је да о намери увођења такве промене обавести Директорат, достави му безбедосну аргументацију и прибави одобрење за планирану промену.

Безбедносна аргументација из става 1. овог члана обухвата уочене опасности, процену ризика и мере за умањење ризика.

Директорат врши процену безбедносне аргументације анализом достављене документације и, по потреби, непосредним прегледом на лицу места.

## **III. ПОЛАГАЊЕ ИСПИТА ЗА СТИЦАЊЕ ДОЗВОЛЕ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ДИСПЕЧЕРА И ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛЕ**

### **Пријава за полагање испита**

#### **Члан 20.**

Кандидат за стицање или обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера подноси Директорату писану пријаву за полагање испита.

Уз пријаву из става 1. овог члана кандидат за стицање дозволе ваздухопловног диспечера подноси доказе о испуњавању услова прописаних овим правилником који се тичу искуства и завршене обуке.

## **Поступање по пријему пријаве за полагање испита**

### **Члан 21.**

По пријему пријаве за полагање испита Директорат проверава да ли кандидат за стицање или обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера испуњава услове за полагање испита.

Ако утврди да кандидат испуњава услове за полагање испита Директорат, у року од 30 дана од дана пријема пријаве, доноси решење којим се одобрава полагање испита, одређује место и време спровођења испита, именује испитивач за спровођење практичног дела испита и ваздухопловни инспектор који врши надзор над спровођењем практичног дела испита.

Испитивач из става 2. овог члана мора да буде инструктор практичне обуке.

Ако утврди да кандидат не испуњава услове за приступање полагању испита, Директорат у року из става 2. овог члана доноси решење којим се одбија пријава за полагање испита.

## **Садржај испита**

### **Члан 22.**

Испит за стицање дозволе ваздухопловног диспечера се састоји од теоријског и практичног дела.

Теоријски део испита из става 1. овог члана обухвата следеће предмете:

- 1) Ваздухопловни прописи;
- 2) Опште познавање ваздухоплова;
- 3) Прорачун перформанси за лет, процедуре планирања лета и утовар терета;
- 4) Људске могућности;
- 5) Метеорологија;
- 6) Навигација;
- 7) Оперативне процедуре;
- 8) Теорија летења;
- 9) Радио-комуникација.

Испит за обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера се састоји само од практичног дела.

## **Полагање теоријског дела испита**

### **Члан 23.**

Кандидат за стицање дозволе ваздухопловног диспечера полаже теоријски део испита коришћењем тестова за сваки предмет.

Сматра се да је кандидат положио теоријски део испита ако тачно одговори на најмање 75% испитних питања из сваког предмета.

Теоријски део испита се спроводи у Директорату, у испитним роковима које пре почетка сваке календарске године утврђује директор Директората.

Положени теоријски део испита се признаје за добијање дозволе ваздухопловног диспечера ако кандидат положи практични део испита у року од 24 месеца од дана кад је положио последњи теоријски предмет.

## **Садржај практичног дела испита**

### **Члан 24.**

Практични део испита за стицање или обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера се састоји од решавања задатка и обухвата потребне радње за извршење лета у симулираним условима, при чему кандидат мора да покаже способност да:

- 1) идентификује и преузима ваздухопловне податке и друге информације релевантне за анализу оперативних ситуација и ризика;
- 2) идентификује и процењује факторе ризика и могуће последице по лет;
- 3) идентификује и процењује мере које треба предузети, узимајући у обзир ризик, утицај на безбедност лета и регуларност обављања лета;

4) одреди одговарајући смер деловања на основу одговорности и политика наведених у оперативним приручницима оператера ваздухоплова;

5) примени одговарајуће стандардне и нестандартне процедуре из оперативног приручника за започињање, планирање, наставак, преусмеравање или прекид лета у интересу безбедности ваздухоплова, као и регуларности и ефикасности обављања саобраћаја;

6) сачини тачне и оперативно прихватљиве анализе времена на основу низа актуелних метеоролошких карата и извештаја; припреми и изврши информисање посаде о преовлађујућим метеоролошким условима у околини руте планираног лета ваздухоплова; прогнозира трендове развоја времена које је од значаја за планирани лет, са посебним освртом на одредишни аеродром и алтернативне аеродроме;

7) идентификује и примењује оперативна ограничења и минимуме у вези са временским приликама, статусом ваздухоплова и одговарајућим навигационим процедурама;

8) одреди оптималну руту за планирани сектор лета и изради оперативни план лета ручно и/или применом програмског пакета;

9) обезбеди оперативно праћење лета и сву другу потребну помоћ посади ваздухоплова у лету у стварним или симулираним опасним метеоролошким условима, на начин који одговара дужностима имаоца дозволе ваздухопловног диспечера;

10) препознаје претње и грешке и управља њима.

Сматра се да је кандидат положио практични део испита ако је успешно решио све елементе задатка из става 1. овог члана.

Практични део испита за стицање дозволе ваздухопловног диспечера кандидат може да полаже када положи теоријски део испита.

### **Извештај са испита**

#### **Члан 25.**

По завршетку испита испитивач који је спровео испит је дужан да сачини писани извештај са испита.

Ако кандидат није положио практични испит, испитивач је дужан да у извештају са испита образложи разлоге због којих кандидат није положио испит.

Извештај са испита потписују испитивач који је спровео испит и ваздухопловни инспектор који је вршио надзор над спровођењем практичног дела испита.

### **Поновно полагање испита**

#### **Члан 26.**

Ако кандидат за стицање или обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера није положио испит, он може поднети пријаву за поновно полагање испита.

Положени теоријски део испита за стицање дозволе ваздухопловног диспечера се признаје приликом поновног полагања практичног испита, изузев ако је кандидат поднео пријаву за поновно полагање по истеку рока из члана 23. став 4. овог правилника.

### **Важење и продужење рока важења дозволе ваздухопловног диспечера**

#### **Члан 27.**

Дозвола ваздухопловног диспечера важи две године, рачунајући од дана када је кандидат положио практични део испита за стицање или обнову важења дозволе, односно две године од датума истицања претходног важења, ако се ради о продужењу рока важења дозволе.

Директорат продужава рок важења дозволе ваздухопловног диспечера имаоцу дозволе који поднесе захтев за продужење рока важења и уз захтев достави доказ о испуњењу једног од следећих услова:

1) да је у току важења дозволе најмање 12 месеци обављао послове ваздухопловног диспечера код оператера који обавља јавни авио-превоз;

2) да је у последњих 90 дана важења дозволе обавио код оператера који обавља јавни авио-превоз најмање један опсерверски лет на једном од типова или на једној од класа ваздухоплова који у пилотској кабини има седиште за посматрача (опсервера) или присуствујући практичној обуци на линији (*LOFT*) која се обавља на уређају за потпуно симулирање летења.

Захтев из става 2. овог члана кандидат може да поднесе најраније 90 дана пре дана истека рока важења дозволе.

### **Обнова важења дозволе ваздухопловног диспечера**

#### **Члан 28.**

Директорат обнавља дозволу ваздухопловног диспечера имаоцу дозволе који, уз захтев за обнову, достави Директорату доказ да је положио практични део испита из члана 24. овог правилника.

Изузетно од става 1. овог члана, ако је од истека важења дозволе ваздухопловног диспечера протекло више од пет година, кандидат мора поново да положи теоријски и практични део испита према условима који су овим правилником прописани за стицање дозволе.

### **Признавање дозволе ваздухопловног диспечера стечене у иностранству**

#### **Члан 29.**

Ималац дозволе ваздухопловног диспечера стечене у иностранству може да поднесе Директорату захтев за признавање дозволе у циљу издавања националне дозволе ваздухопловног диспечера.

Директорат признаје дозволу ваздухопловног диспечера стечену у иностранству ако подносилац захтева из става 1. овог члана испуњава следеће услове:

1) поседује важећу дозволу издату од стране ваздухопловне власти државе чланице Међународне организације цивилног ваздухопловства (*ICAO*);

2) навршио је 21 годину живота;

3) положио је теоријски испит из предмета ваздухопловни прописи, као и практични испит на начин прописан овим правилником.

Директорат по службеној дужности прибавља потврду веродостојности дозволе од државе издаваоца дозволе и врши увид у дозволу подносиоца захтева за признавање.

### **Образац дозволе ваздухопловног диспечера**

#### **Члан 30.**

Образац дозволе ваздухопловног диспечера се израђује двојезично, на српском и на енглеском језику, на хартији беле боје са заштитним холограмом, величине једне осмине формата А4.

Изглед и садржај обрасца дозволе ваздухопловног диспечера дати су у Прилогу 3, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

### **Издавање дупликата дозволе ваздухопловног диспечера**

#### **Члан 31.**

Директорат издаје дупликат дозволе ваздухопловног диспечера ако ималац дозволе изгуби дозволу или на други начин остане без ње или ако је дозвола у тој мери оштећена да није употребљива.

Ако ималац дозволе изгуби дозволу или на други начин остане без дозволе, уз захтев за издавање дупликата дозволе дужан је да поднесе доказ да је дозвола оглашена неважећом.

У случају промене личних података ималац дозволе је дужан да достави Директорату захтев за издавање дозволе на новом обрасцу.



## **Обрасци који се подносе Директорату**

### **Члан 32.**

Пријава за полагање испита за стицање и обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера, захтев за издавање и продужење рока важења потврде о праву на обучавање центра за обуку ваздухопловних диспечера, захтев за издавање, продужење и обнову важења дозволе ваздухопловног диспечера, захтев за признавање дозволе ваздухопловног диспечера стечене у иностранству и захтев за издавање дупликата или замену обрасца дозволе ваздухопловног диспечера се подносе на обрасцима чији садржај и изглед утврђује директор Директората и који су доступни на званичној интернет страници Директората.

## **IV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ**

### **Важење потврда о праву на обучавање ваздухопловних диспечера**

#### **Члан 33.**

Потврде о праву на обучавање ваздухопловних диспечера које су издате пре ступања на снагу овог правилника важе до истека рока важења који је у њима наведен.

### **Важење дозвола ваздухопловних диспечера издатих на основу претходних прописа**

#### **Члан 34.**

Дозволе ваздухопловног диспечера издате на основу Правилника о дозволама и центрима за обуку ваздухопловних диспечера („Службени гласник РС”, број 54/12) важе до истека рока који је у њима наведен.

Имаоцу дозволе из става 1. овог члана чији је рок важења истекао, издаје се нов образац дозволе под условима за обнову важења дозволе из члана 28. овог правилника.

### **Примена овог правилника на започете поступке**

#### **Члан 35.**

Кандидати којима је одобрено полагање испита за стицање дозволе ваздухопловног диспечера пре ступања на снагу овог правилника, полажу испит по пропису који је важио до ступања на снагу овог правилника.

Кандидатима из става 1. овог члана који положи испит издаје се дозвола ваздухопловног диспечера на обрасцу који је прописан овим правилником.

### **Престанак важења других прописа**

#### **Члан 36.**

Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о дозволама и центрима за обуку ваздухопловних диспечера („Службени гласник РС”, број 54/12).

### **Ступање правилника на снагу**

#### **Члан 37.**

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Бр. 5/1-01-0006/2023-0001

У Београду, 20. јуна 2023. године

Директор

**Мирјана Чизмаров**

## ЕЛЕМЕНТИ ПРОГРАМА ОБУКЕ ЗА СТИЦАЊЕ ДОЗВОЛЕ ВАЗДУХОПЛОВНОГ ДИСПЕЧЕРА

Програмом обуке за стицање дозволе ваздухопловног диспечера утврђују се наставни предмети и тематске области, на основу којих су овлашћени центри дужни да врше обуку кандидата за стицање дозволе ваздухопловног диспечера.

Теоријска обука обухвата спровођење наставе из одговарајућих предмета који се састоје из тематских области.

Називи ових предмета и тематских области из којих се предмети састоје су дати у табели 1. овог прилога.

**Табела 1.**

<b>ПРЕДМЕТ</b>
<b>1. Ваздухопловни прописи</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- ваздухопловна правила и прописи која се односе на дужности имаоца дозволе ваздухопловног диспечера;</li> <li>- одговарајући <i>ATS</i> поступци и процедуре</li> </ul>
<b>2. Опште познавање ваздухоплова</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- принципи рада мотора, система и инструмената ваздухоплова;</li> <li>- оперативна ограничења ваздухоплова и мотора;</li> <li>- листа минималне опреме ваздухоплова (<i>MEL</i>) и листа одступања од конфигурације (<i>CDL</i>) .</li> </ul>
<b>3. Прорачун перформанси за лет, процедуре планирања лета и утовар терета</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- утицај утовара и расподеле тежина на перформансе и летне карактеристике ваздухоплова; прорачун масе и положаја тежишта ваздухоплова;</li> <li>- оперативно планирање лета, потрошње горива и прорачун дужине трајања лета; процедуре за избор алтернативног аеродрома; контрола параметара крстарења; коришћење ваздухоплова на летовима са повећаним долетом;</li> <li>- попуњавање <i>ATS</i> плана лета;</li> <li>- основни принципи програмских пакета за израду оперативног плана лета;</li> <li>- перформансе ваздухоплова на полетању, укључујући дужину потребну за полетање, критеријуме и ограничења у погледу пењања и препрека;</li> <li>- перформансе крстарења, укључујући минималне висине, планирање у случају губитка притиска у кабини/престанка рада мотора/лета са извученим стајним трапом;</li> <li>- перформансе на слетању, укључујући критеријуме и ограничења пењања након неуспелог прилаза и дужине потребне за слетање.</li> </ul>
<b>4. Људске могућности</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- људске могућности које одговарају дужностима ваздухопловног диспечера, укључујући принципе препознавања и управљања грешкама</li> </ul>
<b>5. Метеорологија</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- ваздухопловна метеорологија; расподела система притиска; структура фронтова, порекло и карактеристике значајних временских појава које утичу на услове у току полетања, крстарења и слетања ваздухоплова;</li> <li>- анализа и практична примена ваздухопловних метеоролошких извештаја, карата и прогноза; метеоролошки кодови и скраћенице; примена и начин прибављања метеоролошких информација;</li> <li>- утицај метеоролошких услова на лет ваздухоплова и радио-пријем;</li> </ul>

- летови у свим временским условима.
<b>6. Навигација</b>
- принципи ваздухопловне навигације са практичном применом на инструментално летење.
<b>7. Оперативне процедуре</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- употреба ваздухопловне документације и стандардних оперативних поступака;</li> <li>- оперативне процедуре у случају превоза терета, укључујући опасне робе;</li> <li>- процедуре које се односе на удесе и незгоде; процедуре у случајевима опасности;</li> <li>- процедуре у случајевима незаконитог ометања (насиље, отмица, и сл.);</li> <li>- процедуре за летове који се обављају на удаљености од одговарајућег аеродрома која је већа од растојања које ваздухоплов прелети за 60 минута лета, укључујући по потреби <i>EDTOs (extended-diversion-time operations)</i>;</li> <li>- одлеђивање/спречавање залеђивања</li> </ul>
<b>8. Теорија летења</b>
- теорија летења у зависности од категорије ваздухоплова
<b>9. Радио-комуникација</b>
- процедуре радио-комуникације са ваздухопловом и одговарајућом земаљском радио-станицом

Практична обука за стицање дозволе ваздухопловног диспечера састоји се у извођењу одређеног броја часова практичне наставе.

## Изглед и садржај обрасца потврде о праву на обучавање



ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

На основу члана 179. став 3. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - др. закон, 83/18 и 9/20) и доле наведених услова, Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије издаје

*Pursuant to Article 179 para 3 of the Air Transport Law („Official Gazette of the Republic of Serbia”, No. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15 - other Law, 83/18 and 9/20) and subject to the conditions specified below, the Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia hereby issues*

**ПОТВРДУ О ПРАВУ НА ОБУЧАВАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВНИХ ДИСПЕЧЕРА**  
**FLIGHT DISPATCHER TRAINING ORGANISATION CERTIFICATE**

**SRB / АТО – \_ \_ \_ \_**

Назив центра за обуку  
*Name of the Training Organization*

---

Седиште центра за обуку  
*Address of the Training Organization*

---

којом стиче својство одобреног центра за обуку ваздухопловних диспечера у складу са Правилником о дозволама и центрима за обуку ваздухопловних диспечера и којом се овлашћује за спровођење обуке за стицање:

*that empowers training organization as approved training organization according the Regulation on licencing for flight dispatcher personnel and training organization with privilege to provide training course for:*

- дозволе ваздухопловног диспечера  
*flight dispatcher licence*

Ова потврда важи до \_\_\_\_\_ године, осим ако се суспендује или стави ван снаге.

*This certificate shall remain valid until \_\_\_\_\_, unless the certificate has been suspended or revoked.*

Датум издавања:  
*Date of issue:*


---

Потпис:  
*Signed:*

м.п.  
Stamp

Директор  
Директората цивилног ваздухопловства  
Републике Србије  
*Director of  
Civil Aviation Directorate  
of the Republic of Serbia*

## Изглед и садржај обрасца дозволе ваздухопловног диспечера

ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ		CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA
<b>ДОЗВОЛА</b> <b>ВАЗДУХОПЛОВНОГ ДИСПЕЧЕРА</b> <i>FLIGHT DISPATCHER LICENCE</i>		
Издата у сагласности са ICAO стандардима <i>Issued in accordance with ICAO standards</i>		

<b>I</b>	<b>Држава издавања:</b>	<b>Република Србија</b>
	<i>State of issue:</i>	<i>Republic of Serbia</i>
<b>III</b>	<b>Број:</b>	<b>SRB -</b>
	<i>Number:</i>	
<b>IV</b>	<b>Презиме и име имаоца:</b>	
	<i>Full name of holder:</i>	
<b>IVa)</b>	<b>Датум рођења:</b>	
	<i>Date of birth:</i>	
<b>XIV</b>	<b>Место рођења:</b>	
	<i>Place of birth:</i>	
<b>V</b>	<b>Адреса:</b>	
	<i>Address:</i>	
<b>VI</b>	<b>Држављанство:</b>	
	<i>Nationality:</i>	
<b>VII</b>	<b>Потпис имаоца:</b>	
	<i>Signature of holder:</i>	
<b>VIII</b>	<b>Издавалац дозволе:</b>	<b>ДЦВ РС</b>
	<i>Issuing Authority:</i>	<i>CAD RS</i>
<b>X/XI</b>	<b>Потпис овлашћеног лица и печат издаваоца дозволе:</b>	
	<i>Signature of issuing officer and stamp of issuing Authority:</i>	
<b>IX</b>	<b>Датум издавања:</b>	
	<i>Date of issue:</i>	

**IX Важење дозволе:***Licence validity:*

<b>Од</b> <i>From</i>	<b>До</b> <i>To</i>	<b>Потпис овлашћеног лица и печат</b> <i>Signature of issuing officer and stamp of issuing Authority</i>

**XIII Напомене:***Remarks:*

**НАМЕРНО ОСТАВЉЕНО ПРАЗНО**  
*INTENTIONALLY LEFT BLANK*